

Беседа Светог Владике Николаја Жичког

Јеванђеље о талантима

Мт. 25, 14-30; Зац. 105.

Бог ствара неједнакост; људи рођу на неједнакост. Јесу ли људи мудрији од Бога? Кад Бог ствара неједнакост, значи да је неједнакост мудрија и боља него једнакост.

Бог ствара неједнакост због добра људи; људи не могу да виде своје добро у неједнакости.

Бог ствара неједнакост због красоте неједнакости; људи не могу да виде красоту у неједнакости.

Бог ствара неједнакост због љубави, која се разгорева и подржава неједнакошћу; људи не могу да виде љубав у неједнакости.

То је прастари људски бунт заслепљености против видовитости, лудости против мудрости, зла против добра, ругобе против лепоте, злобе против љубави. Још су Ева и Адам, предали се Сатани, да би само били једнаки с Богом. И још је Каин убио брата Авеља зато што им жртве нису биле једнако праве пред Богом. Од тада до сада траје борба грешних људи против неједнакости. А и од пре тога до сада Бог ствара неједнакост. Од пре тога, велимо, јер Бог је и ангеле створио неједнаким.

Бог жели да људи буду неједнаки по свему спољашњем, као: по богатству, моћи, чину, учености, положају и т.д., и не препоручује у томе никакво надметање. *Не тражите прва места*, заповеда Господ Исус. Бог жели надметање људи у умножавању унутрашњих добара: вере, доброте, милосрђа, љубави, кротости и благости, смирености и послушности. Бог је дао и спољашња и унутрашња добра. Но спољашња добра код човека Он сматра јевтинијим и незначајнијим од унутрашњих добара. Спољашња добра Он је дао на уживање и животињама као и људима. Но богату ризницу унутрашњих, духовних добара Он је расуо само по душама људским. Бог је дао човеку нешто више него животињама, зато Он тражи од човека више него од животиња. Тај вишак састој и се у духовним даровима.

Спољашња добра Бог је дао човеку, да послуже унутрашњим. Јер све спољашње служи као средство унутрашњем човеку. Све времено одређено је на службу вечном; и све смртно одређено је на службу бесмртном. Човек који иде обратним путем, и који своје духовне дарове све утроши искључиво на стицање спољашњих, времених добара, богатства, власти, чина, светске славе, личи на сина који од оца наследи много злата, па све злато распе на куповање пепела.

За људе који су осетили у души својој положене дарове Божје, све спољашње постаје малозначајно: Као основна школа за оног ко дође на велику школу.

Само за спољашња добра боре се незналице а не мудраци. Мудраци воде једну тежу и кориснију борбу — борбу за умножавање унутрашњих добара.

За спољашњу једнакост боре се они, који не умеју или не смеју да завире у себе, нити да запосле себе на унутрашњој, на главној њиви свога човечанског бића.

Бог не гледа на то, шта је један човек у овоме свету и шта има, и како је одевен, и нахрањен, и научен, и од људи поштован — Бог гледа на срце човека. Другим речима: Бог не гледа на спољашње стање и положај човека, него на његов унутрашњи напредак, узраст и богаћење духом и истином. О томе говори данашње јеванђеље прича о талантима, или о духовним даровима, које је Бог положио у душу свакога човека, показује велику унутрашњу неједнакост људи по самој природи њиховој. Но она показује и много више. Својим орловским замахом ова прича прелеће сву дужину историје душе човечје, од почетка до краја. Ко би само ову једну једину причу Спаситељеву потпуно разумео и њену поруку својим животом испунио, стекао би вечно спасење у царству Божјем.

Човек неки полазећи на пут дозва слуге своје и предаде им благо своје. И једноме даде пет шаланата, а другоме два, а трећему један, свакоме према његовој моћи; и отиде одмах. Под човеком треба разумети Свевишњег Бога, дародавца свих добрих дарова. Под слугама се разумеју ангели и људи. Полазећи на пут значи дуготрпљење Божје. Таланти су духовни дарови, којима Бог обдарије Своја разумна створења. Да су сви ти дарови велики показује њихово намерно назвање талантима. Јер један таланат је био крупан новац, и представљао је вредност од 500 златних дуката. Велимо, Господ је намерно назвао дарове Божје талантима, да покаже величину тих дарова; да покаже, да је преблаги Творац богато обдарио створења Своја. Тако су велики ти дарови, да и онај који је примио један талант, примио је сасвим довољно. Под човеком се разуме и сам Христос Господ, што се види из речи јеванђелиста Луке: *један човек од добра рода.* Тај човек од добра рода јесте сам Христос Господ, јединородни Син Божји, Син Најбољег. И још се то јасно види из даљих речи истога јеванђелиста: *отиде у даљну земљу да прими себи царство, и да се врати* (Лк. 19, 12). После Свога вазнесења Господ Исус отишао је на небо, да прими Себи царство, обећавши свету, да ће се опет вратити на земљу, као Судија. Када се под човеком разуме Господ Исус, онда се под слугама Његовим разумеју апостоли, епископи, свештеници и сви верни. На свакога од њих излио је Дух Свети многе добре дарове, но различите и неједнаке, да би друг друга допуњавали и тако сви скупа морално се усавршавали и духовно расли. *Дарови су различни, али је Дух један; и различне су службе, али је један Господ; и различне су силе, али је један Бог који чини све у свему. А у свакоме се појављује Дух на корист; и тај исти Дух раздељује по својој власти свакоме како хоће* (1. Кор. 12, 4—11). Кроз тајну крштења сви верни добијају обиље тих дарова, а кроз остале тајне црквене дарови се ти од стране Бога појачавају и умножавају. Под пет таланата неки тумачи разумеју пет чувстава човекових, под два таланта душу и тело, а под једним талантом јединство природе човекове. Пет телесних чувстава дато је човеку на службу духа и спасења. Телом и душом човек треба брижљиво да служи Богу и богати се богопознањем и добрим делима. И цео човек, као јединство, треба да се стави у службу Бога. У детињству човек живи са пет чувстава, са пуним чувственим животом; у зрелијем узрасту човек осећа двојство у себи и борбу између тела и духа; а у зрелом духовном узрасту човек се осећа као јединствени дух, побеђујући деобу себе на пет и на два. Но баш у том зрелом узрасту, кад човек помисли да је победилац, прети му

највећа опасност од непослушности према Богу. Достигавши највећу висину он тада пада у најдубљу пропаст, и закопава свој талант.

Свакоме даје Бог дарове према његовој моћи, то јест према томе колико сваки може носити и употребити. Наравно, Бог раздаје дарове људима и према плану Светога домостројства. Као што стројитељи једнога доба нити имају исте способности, нити раде исти посао, него овај има ову способност а онај ону, и сваки ради према својој способности!

И отиде одмах. Ове речи означавају брзину Божјег стварања. И кад је Творац стварао свет, створио га је брзо. И кад је Господ Исус дошао на земљу реди Новог Стварања, ради обновљења света, Он је брзо свршио Свој посао: објавио и раздао дарове, и одмах отишао. Шта учинише, дакле, слуге са примљеним талантима?

Онај што прими пет таланата отиде радити с њима и доби још пет таланата. Тако и онај што прими два доби и он још два. А који прими један отиде те га закопа у земљу и сакри сребро господара свога. Сва радиност и трговина што постоји међу људима јесте слика онога што бива, или што треба да бива — у царству душа људских. Од свакога ко наследи неко имање, људи очекују да он то имање увећа; од свакога ко је стекао једну њиву, очекује се да он ту њиву обрађује; од свакога ко је изучио неки занат, очекује се да он тај занат ради како на корист своју тако и на корист суседа; од свакога ко зна неко рукодеље, очекује се, да он то рукодеље покаже; од свакога ко је ушао с новцем у трговину, очекује се да он тај новац умножи. Људи се крећу, раде, глачају ствари, сабирају, мењају, продају и купују. Сваки се труди да стекне што му је потребно за телесни живот, и сваки се труди да унапреди своје здравље, да подмири своје свакодневне потребе и да осигура на дуже време своје телесно биће. Све је то само слика онога што човек треба да ради за своју душу. Јер душа је главно. Све наше спољашње потребе слике су наших душевних потреба, и опомена и поука да се потрудимо и за нашу душу, гладну и жедну, голу и болесну, нечисту и жалосну. Зато сваки онај од нас, ко је примио од Бога било пет мера било две мере било једну меру вере, или мудрости, или човекољубља, или страха Божјег, или чежње за душевном чистотом и силином, или кротости, или богопослушности — треба да се труди да бар удвој и ту меру, као што су то учинили први и други слуга, и као што то обично чине људи који се баве трговином и занатима. Онај ко не умножи дати му талант — ма који и ма колики талант био — биће посечен као бесплодно дрво и у огањ бачен. Оно што чини сваки домаћин са бесплодном воћком, коју узалуд окопава, калеми и ограђује, па му она ипак никакав плод не даје, — оно ће учинити и врховни Домаћин ове васионске градине, у којој су људи најдрагоценије воћке Његове. Погледајте и сами, с каквим чуђењем и презрењем људи гледају на онога човека, који наследивши имање од свога оца ништа не ради но само седи и троши наслеђе на своје личне телесне потребе и телесна задовољства! Ни најбеднији просјак не гомила на себе толико презрење људи као такав себични лењивац. Такав човек је сушта слика духовног лењивца, који је од Бога примио један талант вере, или мудрости, или речитости, или ма какве добротe, па га неискоришћена држи закопана у блату свога тела, не умножавајући га трудом, не показујући га никоме из гордости, и не користећи никоме из себичности.

А по дугом времену дође господар тих слугу, и стаде се рачунати с њима. Бог није удаљен од људи ни једнога часа, а камо ли на дуго време. Његова помоћ људима тече

из дана у дан као препуна река, но Његов Суд, Његов обрачун с људима долази после дугог времена. Брз на помоћ свакоме ко Га за помоћ виче, Бог је спор на одмазди свакоме ко Га врећа, и ко беспутно троши дарове Његове. Овде је реч о последњем, о Страшном Суду, када избије час времена и сви делатељи се позову да приме своју плату.

И приступивши онај што је примио пет таланата, донесе још пет таланата и рече: господару, предао си ми пет таланата, ево још пет таланата ја сам добио с њима. А господар његов рече му: добро, слуго добри и верни! у малом био си ми веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога. А приступивши и онај што је примио два таланта рече: господару, предао си ми два таланта, ево још два таланта ја сам добио с њима. А господар његов рече му: добро, слуго добри и верни! у малом био си ми веран, над многим ћу те поставити; уђи у радост господара свога. Један по један слуга приступа своме господару и полаже рачун о ономе што је примио и што је примљеном заслужио. Један по један и ми ћемо сви морати приступити Господару неба и земље и пред милионима сведока објавити свој рачун о примљеном и о заслуженом. У том часу ништа се неће моћи ни сакрити ни поправити. Јер ће Господ Својом светлошћу присутне обасјати тако да ће они сви знати истину о сваком. Ако смо у овом животу успели да удвојимо своје таланте, ми ћемо ведре лица и слободна срца изаћи пред Господа, као и ова прва двојица добрих и верних слугу. И бићемо обасјани Лицом Господаревим, и за навек оживљени речима Његовим: *добри и верни слуго!* Но, авај нама, ако изађемо празни пред Господара и Његове свете ангеле као онај трећи, зли и лењиви слуга!

Но шта значе речи: *у малом био си ми веран, над многим ћу те поставити!* Значе, да су сви дарови, које ми примамо од Бога у овоме свету, па ма колики они били, малени према оном благу које чека верне у оном свету. Јер је писано: *што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно уготови Бог онима који га љубе* (1. Кор. 2, 9). Најмањи труд ради љубави Божје награђује Бог богатим царским даровима. За оно мало што верни претрпе у овоме животу из послушности према Богу и за оно мало што се потруде око своје душе Бог ће их увенчати славом, какву сви цареви овога света нити су познали нити су имали.

А сада ево шта бива са злим и неверним слугом: *А приступивши и онај што је примио један талант рече: господару, знао сам да си ти жесток човек: жњеш где ниси сејао, и купиш где ниси вејао; па се побојаш и отидох те сакрих талант твој у земљу; и ево ти твоје.* Такво оправдање своје злоће и лености подноси овај трећи слуга своме Господару! Но, неће бити он усамљен у томе. Колико и колико има међу нама таквих који бацају кривицу на Бога за своју злобу, немар, нерад и себичност! Не признавајући грешност своју и не познавајући човекољубиве путеве Божје они ропћу на Бога због своје немоћи, болести, сиромаштине, неуспеха. Пре свега свака реч коју лењиви слуга говори Господару сушта је лаж. Где то Бог жње, где није сејао? И где то Он купи, где није вејао? Има ли икакво добро семе у овоме свету које није посејано од Бога? И постоје ли икакви добри плодови у васцелој васиони, који нису од Божјега труда? Зли и неверни жале се, на пример кад им Бог узима децу: „Ето, веле, како нам Он немилосно узима пре времена нашу децу!“ А по чему су то ваша деца? Не беху ли она Његова пре него их ви својом назвасте? И по чему пре времена? Зар Онај који је и

створио времена не зна кад је чему време? Ни Један домаћин на земљи не чека да му сва гора остари, па да је тек онда сече, него како му кад треба сече и стару и младу, и оно што је истрајало као и тек поникле младице, како за коју сврху у своме дому. Место што ропћу на Бога и проклињу Онога од кога зависи сваки дах њихов, боље би било да говоре као праведни Јов: *Господ даде, Господ узео; нека је благословено име Господње!* Па онда зли и неверни ропћу на Бога, кад им туча побије жито; или кад им лаћа с товаром потоне у мору; или кад их нападне болест и немоћ; ропћу и говоре, да је Бог жесток! А то говоре само зато што, или се не сећају својих грехова, или што не могу да из тога извуку поуку за спасење своје душе.

На лажно оправдање Свога слуге одговори Господар: *зли и лењиви слуго! Знао си да ја жњем где нисам сејао, и купим где нисам вејао; требао си дакле да даи трговцима, и ја дошавши узео бих своје с добитком.* Трговци с новцем зову се друкчије и мењачима. То су они који промењују једну врсту новца у другу врсту новца, и тако промењујући долазе до свога добитка. Но ово све има свој преносни смисао. Под трговцима треба разумети добротворне људе; под новцем дарове Божје; а под добитком спасења душе људске. Видите ли, како све што бива споља међу људима јесте само слика онога што бива, или што треба да бива, у духовном царству у овоме животу? Чак и мењачи новца употребљени су као слика духовне стварности унутра у самим људима! Господ овим хоће да каже лењивом слуги: добио си један дар од Бога; ниси га хтео сам искористити за своје спасење; — зашто га бар ниси предао некоме добротвору, некоме душевном човеку, који би и хтео и умео тај дар предати другим људима, који се нуждавају у њему, да би се лакше спасли? И ја, кад бих дошао, нашао бих више спасених душа на земљи: више верних, више облагорођених, више милосрдних и кротких. Место тога ти си закопао талант у земљу твога тела, које је у гробу иструлело (јер ово ће Господ говорити на Страшном Суду) и кој е ти сада ништа не помаже!

О, како јасна и како страшна поука за оне који имају много богатства, и не деле га сиротињи; или много мудрости, и држе је закључану у себи као у гробу; или много ма какве добре и корисне способности, и не показују је ником; или велику власт, и не штите бедне и потиштене; или велико име и славу, и не и једним зраком неће да обасјају оне који су у тами! Најблаже речено за њих: сви су они лопови. Јер Божји дар сматрају својим; присвојили су туђе, и сакрили су даровано. Но нису они само лопови него и убице. Јер нису помогли спасти оне које су могли спасти. Њихов грех није мањи него грех човека, који би стајао с конопцем крај реке и видео некога где се дави, и не би му бацио конопац да се спасе.

Ваистину и таквима ће Господ рећи као што је у овој причи реко и злом слуги.

Узмите дакле од њега талант, и подајте оном што има десет таланата. Јер свакоме који има даће се, и претећи ће му, а од онога који нема, и што има узеоће се од њега. И неваљалога слугу баците у таму најкрајњу; онде ће бити плач и шкргут зуба. И у овоме животу бива обично, да се узима од онога што има мало и даје ономе што има много. И то је само слика онога што се догађа у духовном царству. Од распусног сина не одузима ли отац новац и не даје ли сину разумноме, који га зна корисно употребити? Од непоуздана војника не одузима ли војсковођа муницију и не даје ли добром и поузданом војнику? Неверним слугама одузима Бог Своје дарове још у овом

животу: немилосрдни богаташи обично доживљавају банкротство и умиру у беди; себични мудраци завршавају крајњом скудоумношћу или лудилом; погорђени светитељи падају у грех и завршавају као велики грешници; насилни властодршци доживљавају поругу, срам и немоћ; свештеници, који нису поучавали друге. ни речима ни примером, падају у све тежи и тежи грех, док се у тешким мукама раставе с овим животом; руке, које нису хтеле радити оно што су умеле радити, постају дрхтаве или укочене; језик, који није хтео говорити истину коју је могао говорити, постаје задебљан или мртав; и уопште сви скривачи Божјих дарова завршавају као бездарни просјаци. Они који нису умели делити док су имали, мораће научити просити кад им се узме имање. Не узме ли се неке злом и тврдом себичњаку дати му дар баш до његове смрти, узима се његовим блиским потомцима или сродницима, којима је његов дар допао у наслеђе. Главно је, да се неверноме одузима дати му талант, и тек кад му се исти одузме шаље се он на осуду. Јер Бог неће никога осудити докле у њему стоји Његов благодатни дар. И осуђенику пред земаљским судовима пре него се пошаље на осуду скида се Његово одело и облачи се у одело робијашко, одело осуде и срама. Тако ће и сваки непокај ани грешник бити нај пре обнажен од свега што је на њему било божанско, па ће се онда послати у *таму најкрајњу, где је плач и шкргут зуба.*

Ова прича нас јасно учи, да неће бити осуђен само онај ко зло чини, него исто тако и онај ко добро не чини. И апостол Јаков учи: *који зна добро чинити и не чини, грех му је* (Јак. 4, 17). Сва Христова наука као и пример Христов упућују нас на чињење добра. Уздржавати се од зла, то је полазна тачка; но цео пут животни једнога хришћанина треба да је посут добрим делим као цвећем. Чињење добрих дела неизмерно много помаже уздржавању од злих дела. Јер тешко да се ико може уздржати од зла не чинећи у исто време добро, и сачувати од греха без практиковања добродетељи.

Још нам ова прича потврђује, да је Бог подједнако милостив према свима људима; Јер је свакоме створеном човеку дао понеки дар; истина: неком више неком мање, што ни мало не мења ствар, пошто Он тражи више од онога коме је више дао, а мање од онога коме је мање дао. Но свакоме је дао довољно, да може спасити себе и помоћи спасењу других. Зато би било погрешно мислити, да у овој причи Господ говори само о богаташима разне врсте у овоме свету. Не; Он говори о свима људима без разлике. Сви су без разлике послани у овај свет с неким даром. Удовица која је у храму Јерусалимском приложила две последње своје лепте, била је врло сиромашна новцем, но није била сиромашна даром пожртвовања и страха Божјега. Напротив, због добре употребе ових дарова, па ма и преко две бедне лепте, она је била похваљена од самога Господа Исуса. *Заиста вам кажем: ова сиромашна удовица метну више од свију* (Марк. 12, 42—44). Но узмимо баш најгори и најзагонетнији случај. Замислите човека слепа и глувонема, који као такав проживи цео свој век на земљи, од рођења до смрти. Неко ће се од вас запитати: па какав дар од Бога има такав човек? и како се он може спасити? Има он дар, и то велики. Ако он не види људе, виде људи њега. Ако он не дели милостињу, он побеђује милосрђе код других људи. Ако он не може речима да опомиње на Бога, он служи сам собом као жива опомена људима. Ако он не проповеда речима, он служи као доказ проповеди о Богу. Заиста, он може многе привести к спасењу, а кроз то и себе спасити. Но знајте, да слепи, и глуви, и неми обично не спадају о оне који закопавају свој талант. Они се не крију од људи, и то је доста. Јер

све што имају да покажу, они показују. Сами себе! И то је новац који они стављају у промет и са добитком враћају Господару. Они су слуге Божје, опомена Божја, изазивање Божје. Они испуњују срца људска страхом и милосрђем. Они представљају страшну и јасну проповед Божју, урезану у месо. Баш они који имају очи, и уши, и језик, — они су ти који најчешће закопавају свој талант у земљу. Њима је дато много, и кад се од њих буде тражило много, они неће моћи дати ништа.

И тако, неј еднакост је постављена у сами основ створенога света. Но тој неј еднакости треба се радовати, а не бунити се против ње. Јер њу је поставила Љубав а не мржња, Разум а не лудост. Није људски живот ружан због одсуства једнакости, него због одсуства љубави и духовног разума у људима. Унесите више божанске љубави и духовног разумевања живота, па ћете видети, да још двапут оволика неједнакост неће ништа сметати блаженству људи.

Ова прича о талантима уноси светлости, разума и ума у душе наше. Но она нас и подстиче и жури, да не одоцнимо свршити посао за који смо послати од Господара на тржиште овога света. Време протиче брже од најбрже реке. И скоро ће бити крај времену. Понављам: скоро ће бити крај времену. И нико се из вечности неће моћи повратити да узме заборављено и да учини неучињено. Зато пожуримо, да искористимо дати нам дар Божји, позајмљени талант Господара над господарима. Господу Исусу нека је слава и хвала за ову божанску поуку као и за све, заједно са Оцем и Духом Светим — Тројици једнобитној и неразделној, сада и навек, кроза све време и сву вечност. *Амин.*